

Mogens Schou (1918-2005): litiumbehandling

Professor Raben Rosenberg

Litiumbehandling af bipolar affektiv sindslidelse (manio-depressiv psykose) er en vigtig psykiatrisk behandling. Hovedindikationen er behandling og forebyggelse af maniske og depressive sygdomsfaser, der er karakteristiske for sygdommen. Det er en alvorlig sygdom med store omkostninger for den enkelte, for familien og for samfundet.

Omkring 1950 var der ingen effektiv farmakologisk behandling af sygdommen, og selv om elektrostimulationsbehandling (ECT) var tilgængelig og virksom over for akutte sygdomsfaser, var der et stort behov for farmakologisk behandling.

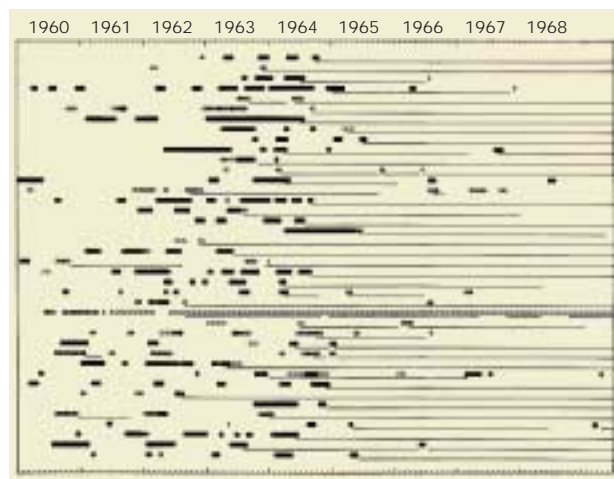
Den australske psykiater *John Cade* havde publiceret et arbejde om den antimaniske effekt af litium i 1949, og i de næste fire år blev der publiceret nogle arbejder, hvori man bekræftede *Cades* fund. Nestoren i dansk psykiatri *Erik Strömngren* var ansat på det psykiatriske hospital i Risskov, og han gjorde en ung læge opmærksom på den mulige antimaniske effekt af litiumionen. Denne læges navn var *Mogens Schou*. Efter nogle år med psykiatrisk uddannelse, havde han i resignation over de begrænsede terapeutiske muligheder i psykiatri kastet sig over forskning og havde i København og New York stiftet bekendtskab med neurokemi og eksperimentel metode. *Mogens Schou* var dog ikke imponeret over litiumstudierne. Han besluttede sig for at gennemføre et metodologisk set bedre studium, og i 1954 kunne han og klinikerne *N. Juel-Nielsen* og *H. Voldby* sammen med *E. Strömngren* påvise den antimaniske effekt af litium. Senere i 1967 gennemførte *Baastrup* i Glostrup og *Mogens Schou* i Risskov et langtidsstudie med litium, hvori

de påviste, at stoffet havde en forebyggende effekt på stemningssygdommens faser: mani og depression [1].

I sine selvbiografiske noter [2] beretter *Mogens Schou* om sin baggrund og sin særlige interesse for de affektive lidelser. Hans far var overlæge ved Kolonien Filadelfia og ved Dianalund Nervesanatorium. Oplevelsen af deprimerede patienter, der vandrede forpinte rundt med bøjede hoveder og mimikløse ansigter og deres desperate håb om bedring gjorde et stærkt indtryk på ham. Det samme gjorde senere hans to år yngre brors sygdom. Fra sit tyvende år havde broderen hvert forår haft depressioner, som blev behandlet med ECT eller antidepressiva, men på litiumbehandling ophørte faserne, og han kom i arbejde igen.

Denne baggrund har givetvis haft stor betydning for *Mogens Schous* kamp for at dokumentere effekten af litium og for at få behandlingen bredt anerkendt verden over. For det skulle vise sig at være ganske vanskeligt. Mennesker med mindre stærk personlighedsmæssig og faglig integritet havde nok givet op. Med titlen *Prophylactic lithium: another therapeutic myth? An examination of the evidence to date* i Lancet blev *Mogens Schou* i 1968 angrebet af førende engelske psykiatere, og tonen i den efterfølgende debat var så skarp, at man i England og USA tøvede med at tage litium i brug [1]. Et kritikpunkt var, at studiet af den profylaktiske effekt ikke var randomiseret og dobbeltblindt. Men *Mogens Schou* gav ikke op, og sammen med *Baastrup* gennemførte han i 1970 et sådant studium. Personer i længerevarende litiumbehandling blev ved lodtrækning randomiseret til fortsat litium eller placebobehandling. Af etiske grunde foretog *Mogens Schou* sekvensanalyse af resultaterne, således at studiet straks kunne afsluttes ved påvisning af signifikant forskel mellem de to grupper. Som *Mogens Schou* med tilfredshed konstaterer i sine selvbiografiske noter: »Forsøget blev afsluttet i løbet af mindre end seks måneder« [2].

For sin opdagelse og fortsatte udforskning af litiums virkninger (**Figur 1**), der bidrog til den biologiske psykiatris genembrud, blev *Mogens Schou* hædret med talrige internationale priser, i 1987 med The Albert Lasker Clinical Medical Research Award. Men det var ham nok en skuffelse, at han ikke kom til prisuddeling i Stockholm. I psykiatriens historie er hans navn dog solidt indskrevet.

Figur 1. Litiumbehandling over tid: skraverede felter: manisk fase, sorte felter: depressiv fase og linje: litiumbehandling.

Korrespondance: *Raben Rosenberg*, Center for Psykiatrisk Forskning, Århus Universitetshospital, Risskov, DK-8240 Risskov. E-mail: raben@dadlnet.dk

Litteratur

- Schioldann J. Lithiumpioneren Mogens Schou – et halvt århundrede med lithium. *Bibl Læger* 2005;197:209-16.
- Schou M. Min rejse med lithium. *Selvbiografiske noter. Bibl Læger* 2005;197: 217-28.